

FD

FORSVARSDEPARTEMENTET

Høringsnotat

**Forslag til endring av forskrift av 22. desember
2009 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning
for psykiske belastningsskader som følge av
deltakelse i internasjonale operasjoner**

30. mars 2012

Innhold

1	Innledning.....	3
2	Endring av den særskilte kompensasjonsordningen.....	4
2.1	Gjeldende rett.....	4
2.2	Departementets vurderinger	5
2.3	Nærmere om endringsforslagene.....	6
3	Administrative og økonomiske konsekvenser.....	7
4	Forslag til forskrift om endring av forskrift	8

1 Innledning

Høringsnotatet inneholder forslag til endring av forskrift av 22. desember 2009 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner.

Forsvarsdepartementet er opptatt av å sikre at norske kvinner og menn som sendes ut i tjeneste for internasjonal fred og sikkerhet, skal kunne føle seg trygge på at de får nødvendig oppfølging før, under og etter endt oppdrag, og at de har et erstatningsvern som fanger opp skader tjenesten påfører dem. Forsvaret driver en særegen virksomhet som i vesentlig grad skiller seg fra annen statlig virksomhet, særlig ved deltakelse i internasjonale operasjoner. Slik deltakelse er i dag en sentral og integrert del av norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. Personellet gjør en viktig innsats for Norge, og for internasjonal fred og sikkerhet.

Forsvarsdepartementet har hatt en rekke utfordringer ved håndtering av eldre erstatningskrav fra veteraner etter internasjonale operasjoner som følge av psykiske belastningsskader. Regelverket som gjaldt frem til 1. januar 2010 viste seg ikke godt nok egnet til å håndtere kravene og skapte et høyt konfliktnivå mellom arbeidsgiver og de tidligere arbeidstakerne. Det var derfor etter departementets syn et klart behov for å finne en løsning på disse eldre sakene. De fleste eldre sakene relaterte seg til den norske innsatsen i United Nations Interim Force in Libanon, forkortet UNIFIL, i perioden 1978-1998. Det ble på denne bakgrunn etablert en særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner, for personell som har tjenestgjort i tidsrommet 1978-2010. Denne trådte i kraft 1. januar 2010. Det vises i den forbindelse til Innst. O. nr. 113 (2008-2009), jf. Ot.prp. nr. 67 (2008-2009).

Regjeringen fremmet i Prop. 1 S (2011-2012) forslag om å endre den særskilte kompensasjonsordningen, slik at det gis mulighet for å kunne få kompensasjon tilsvarende 65 ganger folketrygdens grunnbeløp (G) ved 100 % varig ervervsmessig uførhet. Stortinget vedtok 13. desember i fjor at Forsvarsdepartementet i 2012 kan etablere en todelt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i utenlandsoperasjoner i perioden 1978-2009 i samsvar med forslaget, jf. Innst. 7 S (2011-2012). Dette vil innebære en reell likebehandling av våre eldre og yngre veteraner.

Forslaget til endring av forskriften ivaretar og gjennomfører Stortingets vedtak.

2 Endring av den særskilte kompensasjonsordningen

2.1 Gjeldende rett

Den særskilte kompensasjonsordningen gjelder for militært personell som har pådratt seg en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonale operasjoner i perioden 1. januar 1978 og frem til og med 31. desember 2009. Ordningen administreres av Statens pensjonskasse (SPK), på vegne av Forsvarsdepartementet.

Den psykiske belastningsskaden må ha sin årsak i selve tjenestegjøringen i en internasjonal operasjon i den gitte perioden, men trenger ikke være konstatert før 31. desember 2009.

Grunnvilkåret for kompensasjon etter forskriften er at det må sannsynliggjøres en årsakssammenheng mellom tjenesten i en internasjonal operasjon og en varig psykisk belastningsskade. Den psykiske belastningsskaden må ha inntrådt som følge av selve tjenestegjøringen og det må foreligge sannsynlighetsovervekt for slik årsakssammenheng. Dette er det samme utgangspunktet som i forskrift av 2. desember 2004 nr. 1563 om erstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv. Etter denne forskriften stilles det små krav til dokumentasjon, det kreves ikke noe økonomisk tap, og forskriften praktiseres slik at det normalt vil være tilstrekkelig at fastlegen tar stilling til spørsmålet om den medisinske årsakssammenhengen. Beviskravet er imidlertid strengere for den særskilte kompensasjonsordning. Da de fleste kravene under kompensasjonsordningen ligger lang tilbake i tid, skal beviskravet praktiseres lempeligere enn etter et krav under de alminnelige erstatningsrettslige grunnlag.

Kompensasjonsordningen forutsetter at skadelidte har pådratt seg en varig psykisk belastningsskade og at denne har gitt en varig ervervsmessig uførhet. Ved 100 prosent varig ervervsmessig uførhet ytes kompensasjon tilsvarende 35 G (ca. 2,7 mill. kroner). Ved lavere ervervsmessig uførhet enn 100 prosent reduseres kompensasjonen tilsvarende. Folketrygdens grunnbeløp på oppgjørstidspunktet legges til grunn for beregningen. Utbetaling etter kompensasjonsordningen reduseres krone for krone dersom det er utbetalt erstatning eller annen kompensasjon fra staten for den påførte skade.

Skadelidte har også krav på å få dekket nødvendige og rimelige utgifter til advokatbistand og utarbeidelse av spesialisterklæring, i forbindelse med krav om kompensasjon etter ordningen, dersom det kan dokumenteres en psykisk belastningsskade og tjenestegjøring i en internasjonal operasjon. Det stilles ikke krav til årsakssammenheng mellom den psykiske belastningsskaden og tjenestegjøringen for å få dekket slike utgifter.

Det er i tillegg opprettet en særskilt klagenemnd for vedtak fattet av SPK etter kompensasjonsordningen, jf. FOR-2011-06-24-651.

2.2 Departementets vurderinger

Stortingets vedtak har i all hovedsak fastsatt innholdet i, og vilkårene for, den nye ordningen.

Stortingets vedtak lyder:

«Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2012 kan etablere en todelt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i utenlandsoperasjoner i perioden 1978–2009. Todelingen innebærer at skadelidte kan få utbetalt 65G ved 100 % ervervsmessig uførhet ved psykiske belastningsskader, dersom de samme beviskrav og bevistema som gjelder etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12b er oppfylt. I tillegg videreføres den opprinnelige kompensasjonsordningen med 35G ved 100 % ervervsmessig uførhet med de lempeligere vilkår som gjelder i dag.»

Ved etableringen av den særskilte kompensasjonsordningen ble det opprinnelig vurdert, og foreslått, å gi det lovfestede objektive ansvaret tilbakevirkende kraft. Departementet mente imidlertid at vilkårene for erstatning etter det foreslåtte objektive ansvaret, ville være mindre egnet for disse sakene. Dette ville igjen kunne lede til vanskelige erstatningsoppgjør med mulige rettslige konflikter mellom staten og veteraner med psykiske belastningsskader. Blant annet på denne bakgrunn ble det i stedet etablert en kompensasjonsordning med tak på 35 G, med den forutsetning at kravene til bevis og årsakssammenheng skulle praktiseres lempeligere enn etter alminnelige erstatningsrettslige regler.

Endringen av kompensasjonsordningen innebærer at personer som har pådratt seg en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i en internasjonal operasjon, som har medført en varig ervervsmessig uførhet, vil ha krav på inntil 65 G dersom de samme beviskravene og bevistema som gjelder etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12b er oppfylt. 65 G ved 100 % ervervsmessig uførhet er samme erstatningsnivå som gjelder etter Særavtale for tjenestegjøring i internasjonale operasjoner, som i de fleste tilfeller vil danne grunnlaget for erstatningsutmåling etter forsvarspersonelloven § 12 b. De alminnelige erstatningsrettslige reglene for bevis og årsakssammenheng gjelder derfor også for den nye ordningen.

Skadelidte har bevisbyrden, og må sannsynliggjøre at den psykiske belastningsskaden vedkommende har pådratt seg har oppstått som følge av tjenestegjøring i en internasjonal operasjon. Likeså påligger det skadelidte å sannsynliggjøre at den psykiske belastningsskaden har medført en varig ervervsmessig uførhet. At skadelidte har en slik bevisbyrde er et utslag av regelen om at hver part har bevisbyrden for egne anførsler. Etter alminnelige erstatningsrettslige regler må det foreligge sannsynlighetsovervekt, dvs. mer enn 50 % sannsynlighet for at skaden skyldes tjenestegjøring i en internasjonal operasjon. Prinsippet om fri bevisbedømmelse gjelder, men departementet mener at dokumentasjon av skaden og årsaksforholdene blant annet gjennom en spesialisterklæring vil måtte tillegges vesentlig vekt i denne vurderingen.

Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges. Spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk for å få klarlagt en relevant tilstand vil være viktig, eksempelvis akuttsymptomer og brosymptomer etter en traumatiserende hendelse.

Det vil kun være de som har et berettiget krav etter den opprinnelige ordningen, som vil være aktuelle til å kunne søke etter den nye ordningen. I dette ligger at personer som har fått endelig avslag etter den opprinnelige kompensasjonsordningen, ikke vil kunne fremme krav etter ny ordning. Det er imidlertid ikke noe i veien for at SPK behandler krav etter den nye ordningen selv om krav etter den opprinnelige ordningen ikke er vurdert.

Det vil videre være et vilkår at det foreligger nødvendig spesialisterklæring som tilfredsstillende særskilte mandatet fastsatt av Forsvarsdepartementet, jf. gjeldende forskrift § 3 andre ledd, siste setning.

Søknad om kompensasjon etter § 4a forutsetter en fullstendig ny vurdering basert på de endrede krav til bevis og bevistema. Dersom det tidligere er innhentet spesialisterklæring i forbindelse med krav etter den opprinnelige ordningen, skal SPK vurdere om denne tilfredsstillende mandatet. Hvor det ikke foreligger spesialisterklæring eller hvor foreliggende erklæring ikke tilfredsstillende mandatet, skal SPK innhente ny spesialisterklæring. SPKs valg av spesialist bør så langt det er mulig skje i fellesskap med skadelidte.

2.3 Nærmere om endringsforslagene

Det foreslås i § 4a at personer som oppfyller vilkårene for kompensasjon etter den opprinnelige kompensasjonsordningen, og som i tillegg oppfyller de beviskrav og bevistema som gjelder etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12b, har krav på kompensasjon etter den nye ordningen. For å oppfylle vilkårene må det blant annet foreligge en spesialisterklæring utarbeidet i samsvar med mandatet som er fastsatt av Forsvarsdepartementet, jf. pkt. 2.2 siste avsnitt.

Det foreslås i § 4b at det ved 100 prosent varig ervervsmessig uførhet ytes kompensasjon tilsvarende 65 G (ca. 5,1 mill. kroner). Ved lavere ervervsmessig uførhet enn 100 prosent reduseres kompensasjonen tilsvarende. Folketrygdens grunnbeløp på oppgjørstidspunktet legges til grunn for beregningen.

Det foreslås i § 5 femte ledd at allerede utbetalt kompensasjon etter den opprinnelige ordningen kommer til fradrag krone for krone i kompensasjon som utbetales etter den nye ordningen. For øvrig gjelder § 5 i forskriften i forhold til samordning av tidligere eller senere utbetalinger.

Det foreslås et tillegg i § 8 første ledd første punktum slik at det også gis mulighet til å kreve etteroppgjør for kompensasjon fastsatt etter § 4a dersom den varige ervervsmessige uføregraden som følge skaden endrer seg vesentlig.

3 Administrative og økonomiske konsekvenser

Forslaget vil ha både administrative og økonomiske konsekvenser.

Departementet har i samråd med SPK foretatt en gjennomgang av ferdigbehandlede saker etter den opprinnelige ordningen for å estimere kostnadene ved den nye. Basert på gjennomgangen estimerer departementet de økonomiske kostnadene ved den nye ordningen til ca. 120 mill. kroner. Det presiseres at tallene er svært usikre, og avhenger i stor grad av hvor mange krav som vil bli fremmet under ordningen, invilgesesraten, samt hvilken uføregrad som blir lagt til grunn for den enkelte skadelidte.

Administrativt innebærer den nye ordningen at SPK vil få en økt saksbehandlingsmengde. Økningen vil avhenge av hvor mange som fremsetter krav etter den nye ordningen, men det må kunne legges til grunn at det overveiende flertallet av skadelidte, som har fått innvilget kompensasjon etter den opprinnelige ordningen, også vil søke etter den nye.

4 Forslag til forskrift om endring av forskrift

Forskrift om endring av forskrift om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner

Fastsatt av Forsvarsdepartementet xx.xxxx 2012 med hjemmel i Stortingets årlige budsjettvedtak, jf. Prop.1 S (2011-2012).

I

I forskrift av 22. desember 2009 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner gjøres følgende endringer:

§§ 1-4 blir ny Del I.

Ny Del II:

§ 4a skal lyde:

§ 4a Vilkår for kompensasjon

Personer som oppfyller vilkårene for kompensasjon etter § 4, og som i tillegg oppfyller de beviskrav og bevistema som gjelder etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12b, har krav på kompensasjon etter del II av denne ordningen.

For å oppfylle vilkårene i første ledd må det blant annet foreligge en spesialisterklæring utarbeidet i samsvar med § 3 andre ledd, siste setning.

§ 4b skal lyde:

§ 4b Kompensasjonens størrelse

Ved 100 prosent varig ervervsmessig uførhet ytes kompensasjon tilsvarende 65 ganger folketrygdens grunnbeløp. Ved lavere ervervsmessig uførhet enn 100 prosent reduseres kompensasjonen tilsvarende.

Ved beregningen av kompensasjonen legges folketrygdens grunnbeløp på oppgjørstidspunktet til grunn for beregningen.

§§ 5-12 blir ny Del III.

§ 5 femte ledd skal lyde:

Kompensasjon etter denne forskrift Del I kommer til fradrag krone for krone i kompensasjon som utbetales etter denne forskrift Del II.

§ 8 første ledd første punktum skal lyde:

Er kompensasjonen fastsatt etter §§ 4 og 4a i denne forskrift, kan skadelidte kreve etteroppgjør dersom den varige ervervsmessige uføregraden som følge av at skaden endrer seg vesentlig.

II

Forskriften trer i kraft straks.
